

Enkele bijzondere waarnemingen tijdens de SWG-excursie naar Audresselles op 14 maart 2009

Ingrid Jonckheere

Op 14 maart 2009 stond een uitstap naar Audresselles op onze excursiekalender. Afspraakplaats was de markt van Audresselles maar enkele leden reden direct naar de "Pointe du Nid de Corbet" ten NW van Audresselles, de plaats waar we het strand op gingen. Ondanks het vroege afspraakuur waren tien leden van de partij. Nadien bleek dat er nog enkele leden wat te laat op de markt toekwamen en zo de aansluiting met de groep gemist hebben.

Het was maar een triestig weertje die ochtend maar we lieten het niet aan ons hart komen. In dit artikel beschrijf ik de meest opvallende waarnemingen.

Toen we op het strand aan kwamen viel ons meteen op dat heel wat ruwe alikruiken *Littorina saxatilis* reeds (nog?) zeer actief waren. Overal zagen we parende koppeltjes. We volgden het afgaand water tot aan het rotseilandje. Ondertussen bewonderden we de mooie kleuren van de *Littorina*'s en van de purperslakken *Nucella lapillus*.

Op het eilandje aangekomen kwamen we ogen tekort. Een mannetje snotolf *Cyclopterus lumpus* getooid in prachtig lila roze paai kleur stal de show. Eerst waren er plannen om het dier mee te nemen en in een aquarium te plaatsen maar gelukkig werd uiteindelijk toch beslist om het dier terug vrij te laten. Dit was makkelijker gezegd dan gedaan, de vis had zich stevig met zijn zuigschijf aan de wand van de emmer vastgezogen.

Februari/maart is de periode dat de snotolf, vanaf 4 à 5 jarige leeftijd, zijn woongebied verlaat en naar de paaiplaatsen in het ondiepe kustwater trekt. Het mannetje dat normaal - net zoals het vrouwtje - blauwgrijs van kleur is, is in deze periode prachtig oranje tot rood gekleurd. Buiten het paai kleed, om vrouwtjes te lokken, zou het mannetje ook geluiden produceren. Hiermee zou het een vrouwtje akoestisch kunnen lokken. De mannelijke snotolf maakt tijdens het paairitueel, ter hoogte van de laagwaterlijn, een kuil of een holte vrij. Het vrouwtje legt 80.000 tot 200.000 kleine roze eitjes in de kuil, holte of rotsspleet. Deze worden onmiddellijk bevrucht door het mannetje. De eitjes worden in meerdere keren afgezet en plakken stevig aan elkaar. Hierdoor vormen ze één groot, taai legsel. Het vrouwtje trekt terug naar dieper water nadat ze haar eitjes heeft afgezet. Het mannetje blijft bij de eitjes om ze te verdedigen en er regelmatig zuurstofrijk water over heen te voeren. Na twee maanden komen de eitjes uit en komen

de jongen ter wereld, compleet met zuigschijf. Ze zijn maar vijf millimeter groot. Naar het schijnt blijven de jongen nog een tijdje bij hun vader waarbij ze zich, vastgezogen aan zijn lichaam, te goed doen aan de witte driehoekvormige eiwitproducerende cellen die zich achter de borstvinnen van het mannetje bevinden. Als het water terug warm wordt, voor de zomer aanvangt, trekt de snotolf terug naar zijn rotsig substraat tussen de 50 en 200 meter diepte, ver uit de kust. De maximale diepte waar men ze kan aantreffen is 300 meter. Misschien nog vermeldenswaard is dat de snotolf ongeveer dertien jaar oud kan worden. Hij voedt zich met schaaldiertjes, jongen van andere vissoorten, grote planktondieren zoals zeedruiven en tijdens de trek naar de paaiplaatsen eten ze veel bodemorganismen zoals borstelwormen. (www.seamasters.be)

We zetten onze zoektocht verder en vonden nog enkele botervisjes *Pholis gunnellus*, slijmvisjes en een grondel. Onder de stenen troffen we diverse schaaldieren aan onder andere het oprolkreeftje *Galathea squamifera*, harig porseleinkrabbetje *Porcellana plathycheles*, gewoon porseleinkrabbetje *Porcellana longicornis*, ruig krabbetjeje *Pilumnus hirtellus* en Noordzeekrab *Cancer pagurus*.

Jonas nam wat kleine diertjes mee naar huis en vond daartussen nog de zeepissebed *Idothea granulosa* en de garnalen *Athanas nitescens* en *Thoralus cranchii*.

We onderzochten ter plaatse de Laminaria-velden en zagen enkele blauwgestrepte schaalhorens *Patina pellucida*, van minstens 30 mm groot. We brachten de diertjes niet mee naar huis zodat de correcte grootte niet kon worden gemeten. In Fretter & Graham (1976) worden de afmetingen 20 x 15 x 7 mm opgegeven. Toch blijken grotere blauwgestrepte schaalhorens niet zeldzaam te zijn, in 1990 verscheen er in de Strandvlo al eens een artikel over dezelfde locatie, daarin worden *P. pellucida* van 33 mm beschreven (Verhaeghe, 1990).

Wat die dag zeker ook opviel waren de honderden rosse sterslakken *Onchidoris bilamellata* met legsels. (Foto 1). Enkele exemplaren waren zich aan het voeden met zeepokken, dit is hun favoriete voedsel (Picton & Morrow, 1994).

Tot slot deden we op de terugtocht van het eilandje nog een opmerkelijke vondst. We vonden er ingegraven in een kleilaag heel wat levende kleine boormossels *Barnea parva* (foto 2b) samen met levende witte boormossel *Barnea candida* (foto 2a) en levende tapijtschelpen *Venerupis senegalensis*. Volgens (Bonte, 1969) stamt deze harde kleilaag uit het 'tijdvak' Jura (tussen ca. 140 en 200 miljoen jaar oud). Binnen het Jura onderscheidt men het Onder-, Midden- en Boven-Jura. Het Boven-Jura (de jongste periode dus) wordt onderverdeeld in Oxfordiaan, Kimmeridgiaan en Portlandiaan (resp. ook onder, midden en boven). Deze klei van Pointe du Nid de Corbet werd (zo wordt verondersteld) afgezet in het Kimmeridgiaan [tijdens het midden van het Boven-Jura,

tussen de 140 en 155 miljoen jaar geleden]. De 'litostratigrafische eenheid' waarin de klei van Pointe du Nid de Corbet kan ondergebracht worden is de 'Klei van Châtillon', een gelaagde donkergrijs gekleurde harde klei. Die gelaagdheid wordt duidelijk als je er stukken begint uit te hakken, telkens komen er hele 'plakken' ineens los. Het was in die 'plakken' dat we de drie borende schelpdieren vonden. Vermoedelijk kan je er ook nog ruwe boormossel *Zirfaea crispata* tussen aantreffen. We hadden echter te weinig tijd om deze plaats verder te onderzoeken want het tij kwam op.

Wat opviel was de grootte van de *B. parva*. We vonden exemplaren tot 5,9 cm groot. Kerckhof & Houziaux (2006) melden exemplaren van 4,2 cm. De Bruyne (2004) geeft 4 cm als maximum afmeting en Tebble (1976) vermeldt dat de soort zelden groter wordt dan 3,81 cm.

In de lijst Faune et Flore du littoral du nord, du Pas-de-Calais et de la Belgique (Müller, 2004) word melding gemaakt van *Barnea parva* maar hierin staat niet vermeld waar deze soort werd waargenomen. In iedere geval was dit de eerste keer dat wij *B. parva* in de Boulonnais aantreffen.

Niet alleen het opkomend tij maar ook onze hongerige magen dwongen ons om het strand te verlaten. We waren dan ook allen al vroeg op pad. Nadat onze magen gevuld waren bleek de honger naar genieten van de natuur nog niet gestild en vertrokken we met enkele leden naar Platier d'Oye waar we onze excursiedag afsloten met een fikse wandeling.

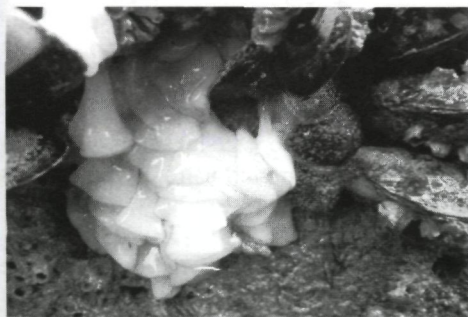

Foto 1: *Onchidoris bilamellata* met legsels
(Foto: Ingrid Jonckheere)

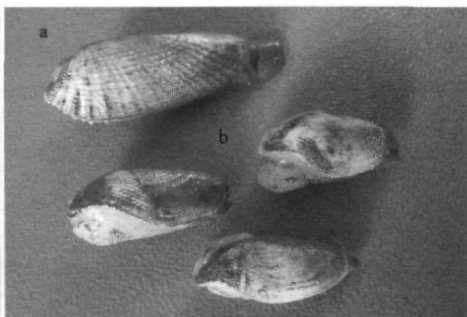

Foto 2: a) *Barnea candida* – b) *Barnea parva*
(Foto: Ingrid Jonckheere)

Dank aan Manu Dumoulin voor het doorsturen van de geologische info.

Summary

On 14 March 2009 the rocky shores of Audresselles (N-France, Pas-de-Calais, English Channel) were visited. Spring was clearly in the air (and in the sea): e.g. mating *Littorina saxatilis*, spawning *Onchidoris bilamellata* and a male lump sucker *Cyclopterus lumpus* in full nuptial dress gained admiration. The most important find however was the boring bivalve *Barnea parva* in situ. Not only was this a first for our society in the Boulonnais (not new to the area though), but the maximum dimension of 5,9 cm beats the maximum dimensions given in literature. For other organisms found see italics in the text.

Literatuur

- BONTE, A. (1969). Le Boulonnais. /in/: Prouvost, J. /et al/. Géologie du nord de la France/. Annales de la Société Géologique du Nord, 89(1): 23-46.
- DE BRUYNE, R. H. 2004. Veldgids Schelpen. *Veldgids*, 14. KNNV Uitgeverij & Jeugdbondsuitgeverij: Utrecht, 224 pp.
- FRETTER, V. & A. GRAHAM, 1976. The Prosobranch Molluscs of Britain and Denmark. Part 1 – Pleurotomariacea, Fissurellacea and Patellacea.- J. moll. Stud., suppl. 1: 1-37.
- KERCKHOF, F. & J-S. HOUZIAUX, 1996. De kleine boormossel *Barnea parva* (Pennant, 1777) (Mollusca, Bivalvia) autochtoon in het Belgisch deel van de Noordzee. De Strandvlo, 26: 83-87
- MULLER, Y., 2004. Faune et flore du littoral du Nord, du Pas-de-Calais et de la Belgique: inventaire. [Coastal fauna and flora of the Nord, Pas-de-Calais and Belgium: inventory]. Commission Régionale de Biologie Région Nord Pas-de-Calais: France. 307 pp.
- PICTON, P. & MORROW, C., 1994. A Field Guide to the Nudibranchs of the British Isles. Immel Publishing. 128 p
- VERHAGHE, Y., 1990. Reuzen-exemplaren van de blauwgestreepte schaalhoren *Patina pellucida* (Linnaeus, 1758) te Audresselles. De Strandvlo 10(1): 16-17.
- TEBBLE, N. 1976. British Bivalve Seashells: a handbook for identification. 2nd ed. HMSO: Edinburgh, 212 pp.
- www.seamasters.be

Sint-Idesbaldusstraat 20/402
8670 Koksijde
Ingrid.jonckheere@west-vlaanderen.be